

Sommeltjes langs het Sommeljespad op Texel.

Spookwezentjes

De ‘sommeltjesmythe’ van Wieringen en Texel ontkracht: het waren ‘hommeltjes’

Eeuwenlang bewoonden de mythische ‘sommeltjes’ Texel en Wieringen. Uit nieuw onderzoek blijkt dat deze spookwezentjes nooit hebben bestaan. Het waren namelijk ‘hommeltjes’.

Lodewijk Dros 26 februari 2025, 10:00

De kniehoge sommeltjes (m/v), die alleen ’s nachts werden waargenomen, huisden op Wieringen in de Sammelkeskuil, op Texel in de Sommeljesberg, een grafheuvel. Ze waren verwant aan de Duitse kobold en het Friese ierdmantsje.

Op Texelse toeristenmarkten zijn sommeltjesproducten te koop. In het bos De Dennen ligt het Sommeltjeswandelpad voor kinderen. Ook Ameland heeft zo'n pad, in het Ballumer bos, voor de eigen variant van het sommeltje, de krûmel.

De moderne Waddenkabouters zijn schattige poppetjes. Dat was vroeger anders, zegt antropoloog Martin Vlaming (70). Sinds de late middeleeuwen bewonen de Vlamingen de Texelse oostkust. "Ouders dreigden stoute kinderen met de sommeltjes, iets als de roe van Zwarte Piet." In 1992 schreef de befaamde sterrenkundige Kees de Jager dat zijn vader er nog mee was opgevoed.

Taalqueeste

Sommeltje zou aan het Friese *sammelje* (verzamelen) ontleend zijn; ze stalen munten, zilveren bestek, als het maar blonk. Waddentalenexpert Marcel Plaatsman suggereert iets anders: "*Sumbl* is Oudnoors, Oudengels en Oudsaksisch voor een Germaans ritueel drinkfeest."

De taalqueeste krijgt nu een andere wending, want volgens Vlaming klopt de naam 'sommeltjes' niet. "Zo stonden ze in de negentiende eeuw wel bekend. Maar ze heetten ooit anders."

Hun ware naam: 'Hommeltjes, kleyne menschjes van gedaante, die die van Texel oyt droomden in de hollen der aarde te wonen'. Dat citaat ontdekte Vlaming in een geschrift uit 1696, *De Wonderlijke Historie der mensche-eeters*. Schrijver dominee Abraham Magirus stond 44 jaar op Texel. Zijn werk is nu veruit de oudste bron over het dwergvolkje, de hommeltjes.

Hummeltjes

Hommeltje doet denken aan de bijensoort hommelmel, maar Vlaming vermoedt dat de term is afgeleid van het Latijnse *homunculus* – mannetje. Hummeltjes dus.

Taalkundige Plaatsman reageert verbaasd op de vondst. "Hommeltje als voorloper van sommeltje... hoe een H in de uitspraak een S kan worden, snap ik niet, dat komt verder niet voor op Texel of Wieringen. Maar de bron spreekt duidelijke taal."

Het hommeltjesgeloof is vervlogen, de sommeltjesmythe bleef tot nu toe bestaan. Daarom mogen de sommeltjes en de sammelkes van Martin Vlaming gewoon zo blijven heten.